

вивчення проблем перекладу фразеології ХВТ.

Л і т е р а т у р а :

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов / Л. С. Бархударов. – М.: Междун. отношения, 1975. – 239 с.
2. Гаспаров М. Л. О переводимом, переводах и комментариях / М. Л. Каспаров // Литературное обозрение. – М.: Сов. писатель, 1988. – № 6. – С. 45-48.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: курс лекций / В. Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 2000. – 192 с.
4. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. / Віктор Коптілов. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
5. Новий Заповіт / [Пер. з грецьк.]. – The British and Foreign Bible Society, Wheaton, 1991. – 296 с.
6. Рудницька Н. М. Передача смислової ємності історично віддаленого художнього твору при перекладі / Н. М. Рудницька. // [“Мова в контексті культури і міжкультурної комунікації”: Матеріали науково-практичної конференції]. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля. – 2007. – С. 33-36.
7. Чосер Дж. Кентерберийские рассказы / Дж. Чосер; [Пер. И. Кашкина, О. Румера]. – М.: Правда, 1988. – 560 с.
8. Чосер Дж. З “Кентерберійських оповідей”. Пролог. Розповідь мірошника / Дж. Чосер; [Пер. Є. Крижевича] // Всесвіт, 1978. – № 5. – С. 112-143.
9. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М.: Наука, 1988. – 275 с.
10. Chaucer G. Canterbury Tales / G. Chaucer // The Complete Poetry and Prose of Geoffrey Chaucer. – Holt, Rinehart and Winston, St. Louis, Missouri, 1977. – P. 1-398.
11. Chaucer G. Die Canterbury Tales. Übersetzt von Detlef Droese / G. Chaucer. – Manesse Verlag, Switzerland. – 567 s.
12. Chaucer G. Die Canterbury-Erzählungen. Aus dem Englischen übertragen von Martin Lehnert / G. Chaucer. – Frankfurt am Main: Insel Verlag, 1987. – 789 s.
13. Chaucer G. Die Canterbury-Erzählungen. Mittelenglisch und Deutsch / G. Chaucer // In deutsche Prosa übertragen von Fritz Kemmler. – Goldman Verlag, München, 1989. – 3 Bnd.
14. Chaucer G. Poetical Works of Geoffrey Chaucer. A new text with illustrative notes by Thomas Wright / G. Chaucer. – N.Y.: Hurst & Co. Publishers, 1900. – 631 p.
15. Chaucer G. The Canterbury Tales / G. Chaucer; [Ed. by A. C. Cawley]. – L.: David Campbell Publishers Ltd., – 1992. – 612 p.
16. Chaucer G. The Canterbury Tales. Die Canterbury – Erzählungen Mittelenglisch – Deutsch / G. Chaucer; [Üb. und erläutert von Heinz Bergner, Waltrand Böttcher u.a.]. – Stuttgart: Philipp Reclam Jun., 1996. – 565 s.
17. Chaucer G. The Canterbury Tales / G. Chaucer; [Transl. into Modern English by N. Coghill]. – L.: Harmondsworth. – 1977. – 343 p.
18. Chaucer G. The Canterbury Tales / G. Chaucer; [Translated into modern English prose by David Wright]. – L.: Barrie & Rockliff, 1964. – 299 p.
19. Jäger G. Translation und Translationlinguistik / G. Jäger. – Halle: VEB Max-Niemeyer, 1975. – 213 s.
20. Nida E.A. Meaning across Culture / E.A. Nida, W.D. Reyburn. – N.Y.: Maryknoll, 1981. – 186 p.
21. Nies F. Ältere Literatur Frankreichs verdeutlichen: Sinn und Ziel / Fritz Nies // Ist Literaturübersetzen lehrbar? Beiträge zur Eröffnung des Studiengangs Literaturübersetzen an der Uni. Düsseldorf. Hrsg. von F. Nies, A. Glaap. – Tübingen: Günter Narr Verlag, 1998. – S.79-86.
22. The Canterbury Tales by Geoffrye Chaucer. Selected, edited and translated by A.Kent Hieatt and Constance Hieatt. – N.Y.: Bantam Books, 1982. – 423 p.

*Сапожник І. В.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРАВА
В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Терміни за своїм визначенням указують на точні поняття або об'єкти, є зазвичай однозначними, особливо в правовій та комерційній сферах діяльності людини. Для

реалізації своїх функцій комерційне право користується як спеціальною, так і загальнолітературною мовами. Проте, окрім слова, предметом уваги юристів стали смислові відносини в тексті, мовні переваги, дисонанс значень написаного й зрозумілого. Юридичні документи реалізують приватні або загальні інтереси через мову комерційного права, яка є складовою юридичного дискурсу.

Мета статті – описати особливості дискурсу комерційного права як різновиду юридичного.

Завдання:

– установити закономірності функціонування термінологічної лексики комерційного права у дискурсі;

– визначити основні механізми її перекладу.

У поле зору дослідників юридичного дискурсу потрапляють питання, пов'язані з вивченням юридичних понять, що репрезентуються в одиницях юридичного тексту. На сьогодні увага вчених зосереджена на вивченні юридичної (правової) метамови, її внутрішньої логіки [1, 25–26]. У роботі ми визначаємо дискурс комерційного права як текст, зумовлений ситуацією юридичного й комерційного спілкування.

Тексти комерційного права (далі – КП) різняться своїми функціями, внаслідок чого ми класифікуємо їх на прескриптивні, дескриптивні та змішані [4, 143]. До прескриптивних текстів належать закони, регулювання, кодекси, контракти, угоди, договори. Ці нормативні документи є інструментами правових відносин, що містять правила поведінки та норми, яких повинен дотримуватися індивід при законній комерційній діяльності. Отже, ці документи наказують, диктують, що треба робити або не робити, щоб бути легально послідовними та уникнути негативних наслідків.

До дескриптивних юридичних текстів відносимо тексти, відомі як юридична доктрина, вплив якої різниться у кожній юридичній системі: підручники з комерційного права, юридичні висновки, юридичні статті.

До змішаних текстів (прескриптивні разом з дескриптивними) належать позови, заяви, письмові виклади справ, апеляції, запити, петиції. Цю категорію складають в основному документи, які регулюють юридичні та адміністративні процедури. Перше розмежування в цій галузі – протиставлення усного і писемного дискурсу КП, які відображають юридичні рішення, пов'язані з каналом передачі інформації: в усному дискурсі канал – акустичний, у писемному – візуальний. Ці юридичні документи утворюють структуру комерційного права. Основні напрями вивчення семантичних характеристик дискурсу КП зводяться до висвітлення його особливостей, встановлення його типів. Семантика тексту КП пов'язана з його інтерпретацією як системою знань про основні закономірності з'ясування й роз'яснення правових норм, що охоплюють граматичні, логічні, історико-політичні та системні способи тлумачення.

Текст репрезентує, перш за все, множинність поверхневих і глибинних, авторських і читацьких значень. Множинність значень викликана дією інтерпретативної функції, багатозначністю елементів, із яких складається текст. Текст КП не є в цьому значенні винятком, оскільки йому властиві багатозначність і омонімія семантики, що породжує неможливість чіткої та правильної інтерпретації тексту закону і спричиняє трудність для розуміння юридичного тексту носієм мови. Наприклад, звичайному громадянину важко зрозуміти такі юридичні терміни, як *domestic tribunal*, *enter in the reference*, *net assets*, *non – cyclical consumer goods*, *uberrimae fidei* та ін., і лише правильне тлумачення терміна або його інтерпретація

сприяє його розумінню.

Критеріями істинності у процесі юридичної інтерпретації є ясність, визначеність і конкретність результату тлумачення. Така група проблем, яка досліджується лінгвістикою та правом, є центральною для розуміння тексту КП, і пов'язана з питаннями юридичних понять і термінів, а також їхньої ролі в розумінні юридичної мови та юридичного тексту. На основі наукового пізнання світу в мові терміни набувають варіантності, розширюють і звужують свої структурні межі, міняють свої значення. Міняються логіко-семантичні відношення між термінами й цілими терміносистемами.

У більш строгому визначенні тематикою цієї групи проблем є семантика термінологічної мови комерційного права нормативних актів, що регулюють певні правовідносини. Існують деякі особливості тексту комерційного права, які ведуть до труднощів, що виникають у процесі його семантичної інтерпретації. Так, однією з таких труднощів є те, що в юридичній метамові розрізняються чотири різновиди термінів:

- загальноновживані: buy, sell, money, firm;
- загальноновживані зі спеціальним значенням: *agreement, expert advice code*;
- спеціальні юридичні: limitation of action, lawyer, reversal, party;
- спеціально-технічні, які відображають галузь спеціальних знань: *unfair competition, commercial organization*.

На основі аналізу 496 однослівних термінів без урахування дублетів типу *damage, damageable*, утворених унаслідок зв'язку з різними дисциплінами природного й технічного профілю, склад терміносистеми комерційного права представлений: 75 власними термінами (15%), 40 загальнонауковими термінами (8%), 381 запозиченими термінами (77%):

- власні терміни: accrue, affordability, assets, business, disclaimer, dividend, draw, float, free, harm, guarantee, hire, hold, offer, partner, purchase, excise tax, letter of credit, turnover;
- загальнонаукові терміни: analysis, base, data bank, inquiry form, instrument, system;
- запозичені терміни: adaptation, agent, attack, agreement, act, cheque, grant.

Значення комерційних термінів, що належать іншим терміносистемам, частіше за все пов'язані з тими сферами вживання, які знаходяться в безпосередній взаємодії з економікою.

Термін комерційного права буває і багатозначним, а наявність декількох законодавчих дефініцій веде до нечіткості, розпливчастості правого регулювання, породжує непорозуміння й помилки. Проте, чим більше в законодавчому тексті термінів, тим він точніший, чіткіший, лаконічніший. Нерозривний зв'язок юридичних понять і відповідних їм термінів виявляється в тому, що впорядкування правової термінології неможливе без достатньо глибокої наукової розробки понять КП, їх логічного аналізу й точного визначення.

У коло проблем, пов'язаних з розумінням термінології КП, входить також проблема синонімії й омонімії термінів КП, яка розглядається в контексті створення загальноправового тезауруса, а також проблема уніфікації термінології юридичної мови, під якою мають на увазі вживання стереотипних зворотів і виразів, розгорнені визначення термінів. Отже, головною на сьогодні залишається проблема вдосконалення юридичних тлумачень термінів, особливо при омонімії. Проблема

терміна КП, в якому відображається структура знання людини або принаймні якоїсь частини цього знання, безпосередньо пов'язана зі способами вираження і тлумачення правових норм, які є моделями реальної поведінки людей.

Будь-який юридичний текст характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі значення незнайомого і відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже важливо врахувати і зіставити всі випадки його вживання в даному тексті і лише після цього з'ясувати значення терміна.

Основна складність перекладу юридичних текстів, зокрема термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Як відомо, між словами двох мов може траплятися повна відсутність відповідностей. Слова, словосполучення, які не мають ні повних, ні часткових відповідностей у словнику іншої мови, утворюють безеквівалентну лексику цієї мови.

Англійську юридичну безеквівалентну лексику можна умовно розподілити на дві групи: власні імена (назви установ, організацій тощо): *Bluebird Ltd*; та терміни-реалії – словникові одиниці, які позначають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу: *outsourcing* – укладання договору на виконання робіт з зовнішніми фірмами, особливо з іноземними або тими, які не мають профсоюзу; *warehouse club* – магазин, що продає товари зі знижкою членам клубу покупців, *tying contract* – контракт на поставку товарів у примусовому асортименті, *shuttle trade* – “човникова” торгівля; торгівля, яка здійснюється дрібними торговцями (“човниками”).

Терміни і реалії по-різному стають широковідомими: терміни як назви певних предметів починають часто вживатися завдяки поширенню цих предметів у науці, наприклад, це пов'язано з процесом обміну науковою інформацією. Реалії проникають в інші мови завдяки художньому перекладу і засобам масової комунікації. Головна розбіжність між ними – сфера їхнього вжитку, функціонально-стилістичний критерій: терміни найширше вживаються у мові науки, вони – основа всіх терміносистем. Реалії переважають у художніх текстах, усному мовленні. Коли термін збігається з реалією, виникають терміни-реалії, створені часто на основі елементів з латинської, грецької та французької мов або шляхом свідомого переосмислення звичайних “неспеціалізованих” слів.

У юридичному тексті нерідко буває елемент новизни, пов'язаний із вживанням нових термінів, ще не зафіксованих у словниках. Серед основних способів перекладу термінів комерційного права у юридичних текстах та у словнику виділяємо наступні:

Т а б л и ц я 1

Основні механізми перекладу термінів комерційного права

Механізми перекладу	Юридичні тексти	Глосарій термінів комерційного права	Всього	
Відповідний переклад	100	1052	1152	53.5%
Транскрипція/транслітерація	24	124	148	6.9%
Калькування	6	128	134	6.2%
Транспозиції	19	432	451	20.9%
Перифраза	0	264	264	12.3%
Упущення	4	0	4	0.2%
Всього	153	2000	2153	100%

Висновки. Різномічне дослідження термінів комерційного права сприяє систематизації знань з термінознавства, семантики, когнітивної лінгвістики, розробці алгоритму дослідження галузевих терміносистем та методів їх аналізу, вирішенню проблем систематизації та стандартизації англійської термінології, адекватному перекладу. Особливості термінів чітко виявляються в процесі перекладу, адже в текстах основна інформація передається за допомогою одиниць спеціальної мови. Саме тут реалізується прагнення термінів до однозначності, стилістичної нейтральності, повноти номінації тощо. Найбільші труднощі перекладу пов'язані не з перекладом окремих термінів, які зафіксовані у термінологічному словнику, а з передаванням точного змісту терміна в дискурсі.

Л і т е р а т у р а :

1. Буянова Л. Ю. Когнитивно-семантический и социальный потенциал языка правотворчества и правоприменения: лексикографическая практика / Л. Ю. Буянова // Современная лексикография и терминология: достижения, проблемы, перспективы. Сб. научн. тр. – Краснодар: КубГУ, 2003. – С. 24–33.
2. Ивина Л. В. Лингво-когнитивные основы анализа отраслевых терминосистем: (на примере англоязычной терминологии венчурного финансирования): учеб.-метод. пособие / Л. В. Ивина. – М.: Акад. Проект, 2003. – 303 с.
3. Михайленко В. В. A Reader in Discourse = Хрестоматія з дискурсу: навч. посібник / В. В. Михайленко, І. М. Микитюк. – Чернівці: Рута, 2003. – 136 с.
4. Сапожник І. В. Дискурс комерційного права: основні фактори / І. В. Сапожник // [Матеріали IV Міжвузівської конференції молодих учених, 1-3 лютого 2006р.]. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – Ч. 2. – С. 143–144.
5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля. – 2006. – 716 с.
6. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіантність. – К., 2002. – 391 с.
7. Сергеева Г. А. Термінологічні запозичення в сучасному науковому дискурсі (на мат. англійських термінозапозичень у метамові права української літературної мови) // Вісник Харк. нац. ун-ту. – 2002. – № 520. – Сер. Філологія. – Вип. 33. – С. 130–134.

Fedun L.

Cherniv State T. Shevchenko Pedagogical University

WHAT IS GOOD TRANSLATION: ART, CRAFT OR SCIENCE?

Human beings, throughout history, have made an effort to take advantage of various methods of communication with the intention of using the knowledge of other nations and trying to preserve this knowledge for the coming generations. As the most effective methods of communication, language has been employed to satisfy the very need of communication. The problem that may emerge as an obstacle in the way of communication seems to be the fact of dissimilarity of languages throughout the world. In today's world, communication between different nations with different languages is feasible through translation.

This problem is very important as the twentieth century has been called the age of 'reproduction' or, 'the age of translation'; however, the constant debate as to whether translation is an art or science has a long history. Some scholars may argue that translation is a process of creative thinking; consequently, it is subjective and cannot be systematized by